

HØRINGSINNSPILL TIL NASJONAL TRANSPORTPLAN (2025-2036) FRA KULTURVERNFORBUNDET

Kulturvernforbundet er paraplyorganisasjonen for 31 landsomfattende kulturvernorganisasjoner, hvorav flere av disse jobber med bevegelige kulturminner som tilhører Samferdselsdepartementets sektoransvar.

Vi er opptatt av at samferdselssektorens historie og kulturminner blir godt ivaretatt i den forestående NTP-perioden (2025-2036). Samferdselssektorens kulturminner har i mange år hatt et enormt vedlikeholdsetterslep, noe som blant annet blir understreket i Jernbanedirektoratets rapport «*Plan for historisk togmateriell*» fra 2022.

Det finnes hundrevis av miljøer landet rundt med titusenvis av frivillige som istandsetter og drifter disse flotte kulturminnene, enten det er veterantrikker, originale rutebiler, historiske fly eller historisk togmateriell. Man kan på mange måter hevde at det er frivilligheten som i hovedsak bidrar til å holde den bevegelige kulturarven og samferdselshistorien levende.

Vi opplever i stor grad at disse verdifulle kulturminnene i en fremtidsrettet samferdselssektor ofte blir lite hensyntatt, og vi mener det må tilrettelegges bedre for disse slik at fremtidige generasjoner også skal ha mulighet til å oppleve levende damplokomotiv, veteranfly, historiske brannbiler osv.

Dessverre så opplever vi at ny NTP unngår å adressere disse problemene, og heller gir en deskriptiv omtale av hvilke underliggende etater som har ansvaret for samferdselssektorens kulturmiljø og kulturminner. Vi savner en mer offensiv satsing på å ivareta bevegelige kulturminner for å unngå at viktige deler av norsk historie og kulturarv vil gå tapt for alltid.

Regjeringen har i Hurdalsplattformen sagt at de ønsker å ivareta historisk togmateriell på en bedre måte, og vi mener at dette burde vært synliggjort på en mye sterkere måte i ny nasjonal transportplan. Vi viser nok en gang til Jernbanedirektorats rapport om historisk togmateriell som ble overlevert samferdselsministeren i 2022. Det samme gjelder vedlikeholdsetterslepet og behovene for andre typer bevegelige kulturminner, samt fyrstasjoner. Ved flere fredede fyrstasjoner begås det i dag lovbrudd da fredningsbestemmelsene etter kulturminnelovens bestemmelser ikke blir fulgt. Vi støtter her høringsinnspillet fra Norsk Fyrforening (en av våre medlemsorganisasjoner) som viser til et stortingsvedtak fra 2016 hvor vedlikeholdsansvaret for de statlig eide fyrstasjonene skal prioriteres.

Et av kulturvernbevegelsens viktigste prinsipper er «Vern gjennom bruk». Det betyr at vi ivaretar kulturarven og historien ved å vise frem kjøretøyene og bruker de på den måten de en gang i tiden var ment til. Vi er bekymret for tilgangen til egnet drivstoff for veterankjøretøy og veteranfly når ny teknologi fases inn. Det gjelder også dispensasjoner i forhold til forskriftsendringer og tekniske krav. Vi må sørge for at det ikke blir ilagt restriksjoner som gjør at disse kulturminnene må stues bort i garasjer og på museum. Vi må ta vare på vår rullende kulturarv og holde den levende, og vi er skuffet over at det ikke er plass til et lite punkt om dette i ny NTP. Dette er helt avgjørende for at vi skal ha en levende kulturarv også i fremtiden.

Vi er derimot glade for at NTP understreker utfordringene knyttet til hvordan klimaendringene vil påvirke arbeidet med å ivareta kulturminner og kulturmiljøer i fremtiden, og vi støtter opp under konklusjonen om at «Forebyggende tiltak og egne drifts- og beredskapsplaner er derfor viktig for å ivareta sektorens kulturminner og kulturmiljøer».

Det er viktig at etatene jobber systematisk med både landsvernplaner som skal bidra til å verne viktige kulturminner tilknyttet sektoren, samt drifts- og beredskapsplaner. Vi mener at NTP også bør

nevne at etatene i større grad må involvere frivillige lag og organisasjoner i dette arbeidet. Dette vil være i tråd med Kulturmiljømeldingen (*Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Meld. St.ting 16, 2019-2020*) som har som et av tre nasjonale mål om at «Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø».

Og sist men ikke minst så må det ligge et bærende prinsipp til grunn i ny NTP om at man ved store utbyggingsprosjekter må unngå områder som medfører fjerning av viktige kulturmiljøer og kulturminner, og at man tilrettelegger enda bedre for gjennomføring av arkeologiske undersøkelser og registreringer.

Vi ber om at følgende setninger tas inn i Meld. St. 14 - Nasjonal Transportplan 2025-2036:

- **Samferdselsdepartementets ansvar for sektorens kulturminner skal hensyntas når ny teknologi og infrastrukturer innføres. Det må tilrettelegges for at historisk togmateriell, veterankjøretøy og veteranfly forblir en viktig del av vår levende kulturarv.**
- **Det store vedlikeholdsetterslepet på bevegelige kulturminner og fyrstasjoner må reduseres drastisk.**
- **Det må sikres tilgang til egnet drivstoff til veterankjøretøy og veteranfly for å sikre en levende kulturarv**
- **De offentlige etatene må samarbeide med frivillige organisasjoner i utarbeidelsen av landsvernplaner, drifts- og beredskapsplaner for sektorens kulturminner.**
- **Ved store utbyggingsprosjekter må man unngå områder som medfører fjerning eller ødeleggelse av viktige kulturmiljøer og kulturminner.**